

УДК 378.147:5:005.332.2-057.875

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СТИМУЛЮВАННІ ПОЗИТИВНО-АКТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗБАГАЧЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З БІОЛОГІЇ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРИРОДНИЧИХ НАУК

Надія Граматик, кандидат педагогічних наук, доцент, викладач кафедри технологічної освіти та природничих наук, Ізмаїльський державний гуманітарний університет.

ORCID: 0000-0002-0374-6954

E-mail: gramatknadea@gmail.com

Стаття спрямована на вивчення можливостей стимулювання позитивно-активного ставлення майбутніх бакалаврів природничих наук до формування компетентності з біології в освітньому процесі. У контексті своєрідності сучасного освітнього середовища важливо інтенсифікувати ті педагогічні інструменти, котрі сприяють активній участі студентів у вивченні біологічних наук. Активне застосування саме системи урізноманітнення методів, прийомів і підходів до навчання має значні педагогічні ресурси стимулювання процесу формування компетентності з біології у майбутніх бакалаврів природничих наук. Встановлено, що утворені підходи сприяють залученню майбутніх фахівців до більш ефективного пізнання не лише практико орієнтованих знань, а й надають процесу професійної підготовки дієвої спрямованості та суб'єктивно значущої позитивності.

Ключові слова: компетентність; позитивно-активне ставлення; студентоцентризований освітній процес; контекстне навчання; міждисциплінарна інтеграція; стимулювання; компетентність з біології; майбутній бакалавр природничих наук.

PEDAGOGICAL POTENTIAL OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN STIMULATING A POSITIVE AND ACTIVE ATTITUDE TO THE ENRICHMENT OF BIOLOGY COMPETENCE OF FUTURE BACHELORS OF NATURAL SCIENCES

Nadiia Gramatyk, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Teacher of the Department of technological education and natural sciences, Izmail State University of Humanities.

ORCID: 0000-0002-0374-6954

E-mail: gramatknadea@gmail.com

The article is aimed at considering the possibilities of stimulating a positive and active attitude of future bachelors of natural sciences to the formation of competence in biology in the educational process. In the light of the modern educational environment, it is important to focus on pedagogical tools that promote students' active participation in the study of biological sciences. The effectiveness of this process can be significantly increased by using a system of diversifying methods, techniques and

approaches to learning.

The active use of such a system provides great pedagogical resources to stimulate the process of forming competence in biology in future bachelors of natural sciences. The study shows that these approaches help to engage future specialists in more effective learning of not only practice-oriented knowledge, but also give the process of professional training an effective focus and subjectively significant positivity.

An important component is the integration of modern technologies into the educational process, which helps to maintain students' interest and provides them with access to relevant information. Pedagogical methods aimed at using interactive platforms, virtual laboratories and multimedia expand students' opportunities in learning biology.

The study of natural sciences, in particular biology, can become attractive to students if pedagogical methods that stimulate active participation and personal development are effectively applied. These approaches not only contribute to the enrichment of knowledge, but also form a positive attitude to the learning process, which is an important factor in the education of future professionals.

Keywords: *competence; positive-active attitude; student-centred educational process; contextual learning; interdisciplinary integration; stimulation; competence in biology; future bachelor of natural sciences.*

Стимулюючи процес розвитку фахової компетентності з біології у здобувачів сучасний освітній процес потребує використання найсучасніших педагогічних підходів до його організації, застосування ефективних методів взаємодії у системі «викладач-студент», об'єктивізації критеріїв оцінювання рівня компетентності випускників освітньої програми. Такий процес йде пліч-о-пліч із запровадженням нової парадигми, що утвердилась як студентоцентроване навчання у сфері вищої освіти, стандартів забезпечення якості та вже вироблених науково-практичних рекомендацій у просторі вищої освіти. Метою є удосконалення вибору освітніх програм та проєктування індивідуальних освітніх орієнтацій, які можуть забезпечити формування загальних індивідуальних умінь і компетенцій для відповідної практичної діяльності майбутніх фахівців. Підхід, саме орієнтований на особистість студента, не розглядається в освітньому просторі як самоціль, перевага чи поступка для студентів, а як важливий фактор у підготовці майбутніх лідерів для громад та спільнот. Проблема сучасного розвитку концепції студентоцентрованої освіти, спрямованої на підготовку компетентного, конкурентоздатного фахівця, підготовленого дослідницько-інноваційно мислити, мати потребу та навички постійного професійного розвитку в процесі реформування вищої освіти України стає актуальною [1].

Питання студентоцентричного підходу, тісно пов'язаного з філософією людиноцентризму, широко обговорюється серед вітчизняних та зарубіжних науковців, що відображено у наукових публікаціях (В. Андрющенко, В. Кремень, Дж. Рейвен, Р. Флевеллінг). Як завершену концепцію вперше запропонував Френк Хейворд у 1905 році. Деякі ідеї навчання, орієнтованого на студента, можна знайти в роботах Джона Дьюї, Карла Роджерса, Малкольма Ноулза та Жана Піаже [5]. Останніми роками європейські дослідження приділяють особливу увагу цій темі в контексті Болонського процесу та змін у самій освітній парадигмі, які немислимі без фокусування на освітній результатний підхід, орієнтований на студента.

Аналіз сучасних досліджень [1; 5] виявив суттєвий розрив між вимогами до часу та загальним рівнем управління якістю підготовки майбутніх спеціалістів у сучасних закладах вищої освіти з студент-орієнтованим підходом.

Метою дослідження є поглиблення наукових уявлень про процес стимулювання

позитивно-активного ставлення студентів до формування компетентності з біології, що включає у себе застосування інтерактивних технологій навчання, розвиток групової та самостійної роботи студентів, організацію практичних занять, дослідницької діяльності та використання сучасних інформаційних технологій.

Одним із головних завдань природничого факультету була і залишається якісна підготовка студентів спеціальності, що визначає їх успішну та ефективну роботу в майбутньому. Лише висококваліфіковані спеціалісти підготовлені та формують інтелектуальний потенціал країни, запорука її успішного розвитку.

Біологічні знання та навички, з іншого боку, сприяють науковій компетентності та допомагають зрозуміти природничо-наукову картину світу. Біологічний зміст, який викладають на середньому рівні, формує основу для багатьох пов'язаних із життям галузей навчання на вищому рівні, включаючи біохімію, ботаніку, зоологію, фізіологію людини і тварин, екологію, молекулярну біологію, генетику та науки про життя. Адже, кінцевий результат – якісна професійна освіта, багато в чому залежить саме від потенціалу загальної середньої освіти, зокрема від професіоналізму вчителя, його компетентності.

В зазначеному контексті, особливого значення в реалізації функцій природничої освіти набуває професійна підготовка майбутніх бакалаврів природничих наук. З огляду на специфічні особливості *професійної діяльності вчителя природничих наук*, що обумовлені розкриттям різноманітних причинно-наслідкових зв'язків в системі «Природа-Суспільство» актуалізують оновлення методичного інструментарію щодо стимулювання розвитку компетентності з біології у здобувачів вищої освіти.

Відтак, можемо стверджувати, що підготовка майбутніх бакалаврів природничих наук до реалізації змісту біологічного компоненту природничої освіти повинна бути не окремим елементом професійної підготовки, а виконувати інтегративну роль у цій динамічній системі.

У зв'язку із зазначеним, вважаємо методологічно вартісною позицію вітчизняних науковців (І. Дичківська, Л. Овчаренко, В. Паламарчук, І. Підласий та ін.) про те, що модернізація системи професійної освіти пов'язується, насамперед, із введенням в освітнє середовище інноваційних технологій, основу і зміст яких, становить інноваційна діяльність. З огляду на це, нами розумілося, що інноваційні стратегії навчання з більшою ймовірністю сприятимуть позитивному ставленню майбутніх фахівців до опанування *як фундаментальних так і професійно-орієнтованих навчальних дисциплін*.

Принагідно зауважимо, що ставлення майбутнього фахівця є одним із найважливіших результатів навчання в вищій школі. Його важливість на цьому рівні зумовлена тим, що формуються індивідуальна освітня траєкторія, кар'єрні прагнення. До того ж, ставлення здобувачів вищої освіти до конкретного предмету також відображається в тому, як вони керують своїм сприйняттям і поведінкою щодо змісту, що вивчається. Таким чином, стимулювання не тільки сприяє навчанню, воно є продуктом навчання майбутніх фахівців (Smith et al., 2012).

Як слушно зауважує О. Пометун, саме компетентності є тими індикаторами, які дають змогу визначити готовність випускника до його подальшого особистого розвитку й активної діяльності [8]. Відтак, ставлення майбутніх бакалаврів

природничих наук до набуття компетентності з біології характеризує не лише їх мотиваційну сферу, а й визначає професійну спрямованість як системоформуючий фактор особистості.

Отже, дбаючи про досягнення «цільового результату» фахової підготовки майбутніх бакалаврів природничих наук, нами виокремлено декілька факторів, що корелюють емоційне ставлення студентів до формування компетентності з біології.

По-перше, ставлення пов'язане з показниками академічної успішності. Йдеться про те, що академічна саморегуляція є джерелом для формування позитивного емоційного ставлення до навчання – локус змін у когнітивній сфері. Вважається (Н. Біляєва), що ставлення до навчання, як система включає такі компоненти: когнітивний, емоційно-ціннісний і поведінковий, динамічний розвиток яких, зумовлено дією певних чинників і психологічних механізмів суб'єктивної активності здобувачів [2, с. 3].

По-друге, позитивне ставлення майбутніх бакалаврів природничих наук до формування компетентності з біології детерміновано здатністю передбачення індивідуумом моделей поведінки. Принагідно зауважимо, що дослідники приділяли достатньо уваги проблемі ставлення особистості до навчання в системі ступеневої освіти (К. Гнезділова, Г. Костюк, О. Скрипченко Г. Хомич, О. Цимбал та ін.). Водночас, суспільство, розробники навчальних програм і викладачі часто применшують важливість ставлення порівняно з досягненнями, коли мова йде про вимірювання освітніх результатів.

Отже, у форматі нашого дослідження, розвиток позитивно-активного ставлення майбутніх бакалаврів природничих наук до збагачення компетентності з біології ґрунтується на зміні підходу до здійснення ефективної організації освітнього процесу, коригування та оновлення змісту навчальних програм, удосконалення форм та методів навчання, впровадження інноваційних педагогічних технологій.

Відтак, перехід до студентоорієнтованої освітньої діяльності став основним педагогічним підходом у сучасній вищій школі, який розширює площину розуміння його суб'єктності. Так, Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення освітньої діяльності у вищій освіті» визначає освітній процес у студентському центрі як організаційний підхід, який передбачає [9]:

1. Мотивацію, тобто надання студентам вищих навчальних закладів ролі самостійних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу.
2. Створення освітнього середовища, спрямованого на задоволення потреб та інтересів студента, зокрема, формування індивідуальної освітньої траєкторії.
3. Побудова освітнього процесу на основі взаємоповаги та партнерства між учасниками освітнього процесу.

Отже, слід відзначити, що мотивація професійної діяльності як домінанта мотиваційної сфери особистості студента визначає особливості його професійного становлення.

Сучасна педагогічна наука (І. Єнгаличева, Н. Журавська, Л. Хомич, С. Ящук та ін.) утворює тезу, про те що основним джерелом активності особистості є стимули, які надають процесу професійної підготовки дієвої спрямованості та суб'єктивно значущої позитивності.

Принагідно відмітимо, що у загальноприйнятому розумінні, термін стимулювання

означає динамічний процес фізіологічного та психологічного плану, керуючий поведінкою людини, який визначає її організованість, активність і стійкість; здатність людини діяльно задовольняти свої потреби [6, с. 50]. Для нашого дослідження не менш суттєвим слугує орієнтир на внутрішню мотивацію особистості як рушійну силу досягнення позитивного результату в майбутній професійній діяльності. Отже, стимулювання майбутніх бакалаврів природничих наук до активної навчально-пізнавальної діяльності в процесі *формування компетентності з біології* передбачає цілеспрямований вплив на певні потреби та мотиваційну сферу здобувачів, розрахований на отримання відповідної реакції, яка перейде в дію. При цьому, головним завданням процесу стимулювання майбутніх бакалаврів природничих наук є активізація педагогічного інтересу як передумови формування *компетентності з біології*. Тому, стимулювання як перевага певних сенсів, позначається на процесах, методах і засобах спонукання майбутніх бакалаврів природничих наук до продуктивної пізнавальної діяльності та активного оволодіння змістом навчання.

Підкреслимо, що вирішальну роль в успішності фахового зростання і набуття професійно важливих знань і вмінь відіграють не лише об'єктивні чинники (наприклад, інтелектуальні властивості, здібності, особливості освітньо-виховного процесу, самостимулювання), а й мотиваційні образи викладачів (стимулювання навчання, їх ставлення до професійних завдань) (рис. 1).

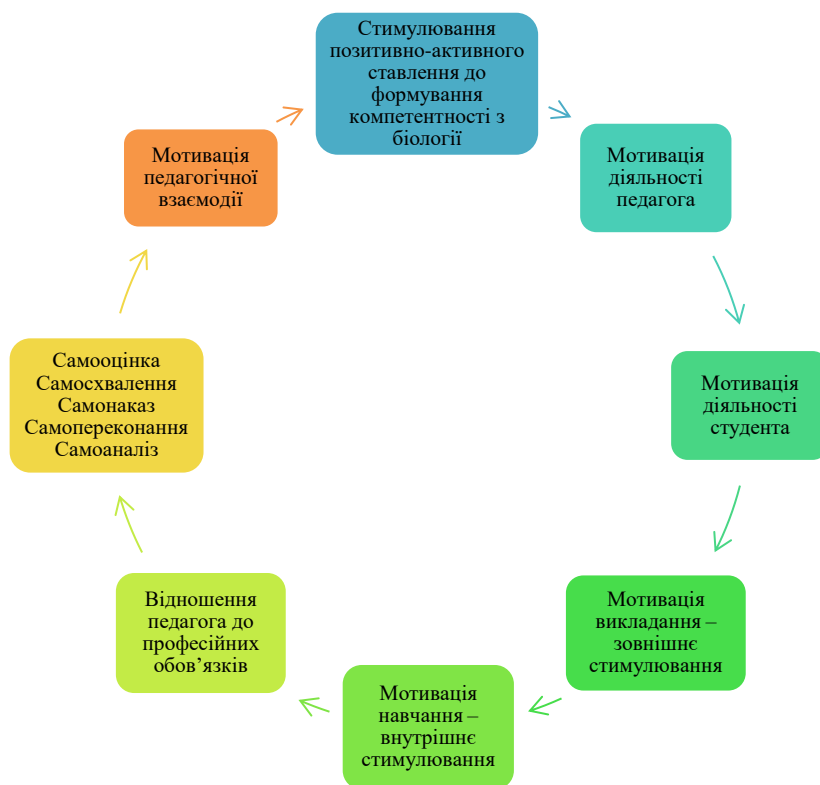

Рис. 1. Структура стимулювання позитивно-активного ставлення майбутніх бакалаврів природничих наук до формування компетентності з біології

Отже, стимулювання є провідним чинником, який регулює активність, поведінку і діяльність особистості. Будь-яка педагогічна взаємодія зі студентом стає ефективною лише за умови врахування деталей його мотивації. Можуть бути абсолютно різні причини, чому здобувачі діють однаково. При цьому джерела мотивації однієї дії можуть бути абсолютно різними (рис. 2).

Рис. 2. Стимулювання як фактор регуляції дій і вчинків учасників освітнього процесу

Маємо зазначити, що успішність (ефективність) навчальної діяльності залежить від соціально-психологічних і соціально-педагогічних факторів. Сила і структура мотивації також впливають на успішну діяльність суб'єкта. Відповідно до закону Йеркса-Додсона ефективність навчальної діяльності безпосередньо залежить від сили мотивації. Однак прямий зв'язок зберігається до певної межі. У міру досягнення результатів і подальшого зростання сили мотивації ефективність діяльності знижується (рис. 3).

Мотив має як відомо, кількісні (за принципом «сильний – слабкий») і якісні (внутрішній і зовнішній мотив) властивості. Якщо діяльність для людини значуща сама по собі (наприклад, задоволення пізнавальної потреби у процесі навчання), то це внутрішнє стимулювання.

Якщо рушієм діяльності індивіда є соціальні фактори (наприклад, престиж, заробітна плата тощо), то це зовнішнє стимулювання. Крім того, самі зовнішні мотиви можуть бути позитивними (причини успіху, досягнення) і негативними (причини уникнення, захисту). Очевидно, що зовнішні позитивні мотиви ефективніші, ніж зовнішні негативні мотиви, хоча вони настільки ж сильні. До того ж, зовнішні позитивні мотиви ефективно впливають на виконання навчальної діяльності.

Встановлено (С. Вітвицька), що діяльність та особистість знаходяться в єдності: студент як суб'єкт навчально-професійної діяльності (освоєння способів та досвіду професійного рішення практичних завдань, оволодіння професійним мисленням та творчістю) в основі якої лежить саморух, самоутвердження, самовдосконалення [3, с. 98].

Вагоме значення для формування компетентної особистості майбутнього фахівця має залучення його до продуктивної творчої діяльності, яка пов'язана з пізнавальною мотивацією й спрямована на оволодіння досвідом творчого пізнання майбутньої професії у процесі навчальної діяльності. Таким чином, підкреслюється *продуктивний* характер *творчої діяльності* і творчого мислення.

Рис. 3. Вплив стимулювання на успішність навчальної діяльності

Людина з пристрастю до навчання має здебільшого специфічні характеристики, з-поміж яких – чим більше вона навчається, тим сильнішою стає її жага до знань.

Виявлено тенденцію: «сильні» студенти відрізняються один від одного, але не інтелектом, а силою, якістю та типом мотивації. Для студентів з високою академічною мотивацією характерне внутрішнє стимулювання – оволодіння професією на високому рівні та орієнтація на засвоєння конкретних навчальних результатів – *знань, умінь, навичок*, а для студентів з низьким рівнем академічної мотивації – зовнішнє стимулювання (прагнення уникати осуду, невдачі, покарання за погане навчання, не відставати від друзів).

Отож, у контексті вищеозначеного, конструкт «мотивація формування компетентності з біології» майбутніх бакалаврів природничих наук представлено у рис. 4.

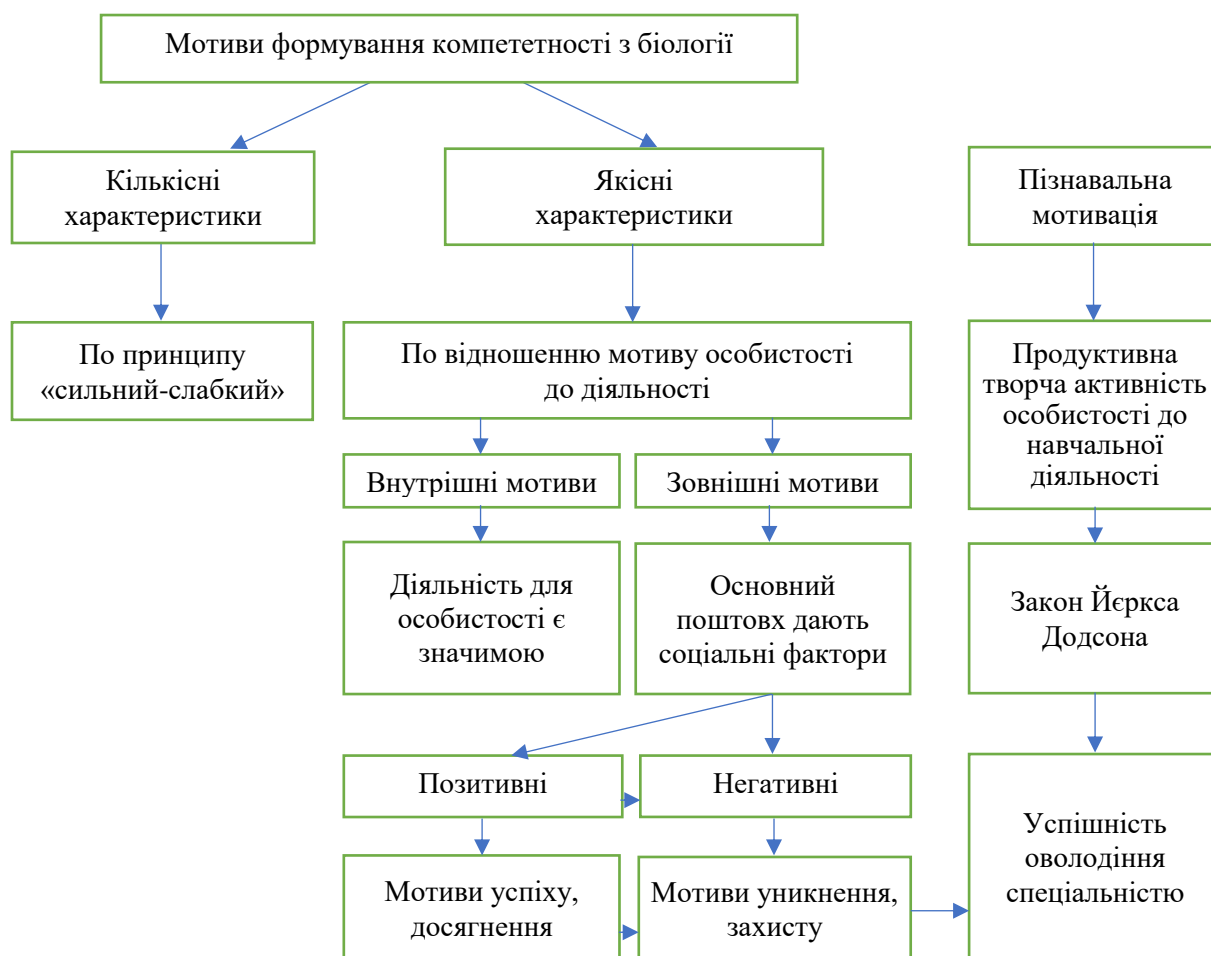

Рис. 4. Мотивація формування компетентності з біології

Слід зауважити, що високе позитивне стимулювання може компенсувати відсутність спеціальних здібностей і недостатнє забезпечення засобами навчання і відіграє роль компенсуючого фактору. У зворотному напрямку цей компенсаторний механізм не працює: яким би хорошим і вченим не був студент, без бажання і потягу до навчання у нього нічого не вийде.

Тому від сили та структури стимулювання залежить як навчально-пізнавальна діяльність студентів, так і їх навчальні досягнення. За достатньо високого рівня розвитку стимулювання позитивно-активного ставлення до формування компетентності з біології можна компенсувати відсутність спеціальних здібностей або недостатню забезпеченість засобами навчання студентів.

Виходячи з визначального значення стимулювання позитивно-активного ставлення до формування компетентності з біології, сформульовано принцип мотиваційного супроводу навчального процесу. Необхідне цілеспрямоване формування у майбутніх бакалаврів природничих наук мотивації формування біологічної компетентності.

Відтак, зближення понять «суб'єкт» і «позитивне-активне ставлення» у процесі навчально-професійної діяльності діють як внутрішні, так і зовнішні стимули. Однак їх

неможливо порівняти, не кажучи вже про ідентифікацію, оскільки вони виконують різні функції.

Внутрішнє (потреба, мотив) виступає стимулом, оскільки означає наявність потреби у виконанні діяльності, а зовнішнє (адекватний предмет, засіб або зовнішні умови) виступає стимулом, оскільки означає можливість її здійснення (наявність бажаного продукту роботи). При цьому первинним є внутрішній стимул, а зовнішні об'єкти мотивують лише за наявності внутрішнього стимулу.

Що стосується стимулювання вивчення біології, то, як засвідчує практика, вони різні, оскільки воно, як правило, є частиною різноманітної діяльності. Крім отримання нового досвіду, студент може бути зацікавлений у тому, щоб отримати повагу оточуючих (мотив асертивності), отримати певну винагороду, бути задоволеним самим процесом пізнання.

Водночас безпосередня мотивація *навчання* розвивається в ході *навчально-пізнавальної діяльності* студента і виявляється як додатковий мотив. Він пов'язаний з можливістю отримання результату, який є основним продуктом «комерційної» дії. Це безсумнівно, є причиною більшої ефективності підготовки майбутніх фахівців. Тут суттєвою є вимога зацікавленості у «професійному» результаті діяльності, освоєної у навчанні.

Цей же фактор, вочевидь, діє в будь-якій контекстній діяльності. За таких умов, пізнавальний мотив як би залишається основною рушійною силою. Але при цьому відбувається своєрідне «дублювання», коли уявна ситуація (майбутня професійна діяльність) накладається на реальну ситуацію (процес засвоєння практико-орієнтованих знань). Це дозволяє говорити про те, що контекстний характер навчально-пізнавальної діяльності дозволяє здобувачеві осмислювати набуті знання, уміння і навички за параметрами «загального», «особливого», «індивідуального». При цьому студент як суб'єкт «споживає» вміння або знання, які в реальних умовах засвоюються тільки ним. Подібна «витрата» навичок і дає мотивуючий ефект.

Загальноприйнято вважати, що внутрішнє навчальне стимулювання є найбільш природним, що призводить до найкращих результатів у освітньому процесі. Проте спостереження у певних життєвих ситуаціях, а також теоретичні припущення не дозволяють беззастережно визнати це положення аксіоматичним.

Таким чином, сукупність вищезокреслених положень орієнтує нас на розуміння про переважання та вплив тих чи інших мотивів навчання на формування позитивно-активного ставлення майбутніх бакалаврів природничих наук до формування компетентності з біології.

Зауважимо на тому, що процес формування мотивації майбутніх бакалаврів природничих наук до професійної діяльності, вияву біологічної компетентності повинен бути безперервним за своїм характером і різноманітним за формами і способам реалізації.

Так, залучення студента до процесу формування фахової компетентності характеризується певною етапністю:

- негативний;
- байдужий (або нейтральний);
- позитивне – я (аморфне, неподілене);
- позитивний – 2 (пізнавальний, ініціативний, свідомий);

– позитивний – 3 (особистий, відповідальний, ефективний).

Негативне ставлення до формування біологічної компетентності: відсутність стимулювання, низька зацікавленість у досягненнях, орієнтація на оцінку, нездатність ставити цілі, долати труднощі замість навчання.

Байдуже ставлення до навчання: характеристики однакові, передбачає наявність умінь і можливостей досягнення позитивних результатів зі зміною напрямку; здібний, але невмотивований студент.

Позитивне ставлення до навчання: прогресивне зростання мотивації від нестійкої до глибоко усвідомленої і тому особливо ефективною; найвищий рівень характеризується стійкістю мотивацій, їх ієрархією, здатністю ставити довгострокові цілі, передбачати наслідки своєї компетентнісної діяльності та поведінки, долати перешкоди на шляху до мети.

Позитивне ставлення майбутніх бакалаврів природничих наук до формування компетентності з біології характеризується активністю. Діяльність (навчання, засвоєння змісту тощо) визначає ступінь (інтенсивність, міцність) «контакту» студента з об'єктом його діяльності.

Так, у структурі навчальної діяльності виділяють такі компоненти:

- готовність виконувати навчальні завдання;
- прагнення до самозайнятості;
- усвідомлення виконання завдань;
- систематичне навчання;
- бажання підвищити свій особистий рівень та рівень інших.

З діяльністю безпосередньо пов'язана ще одна сторона стимулювання позитивно-активного ставлення до формування компетентності з біології – самостійність (діяльність, яку виконують студенти без безпосередньої допомоги інших). Як відомо, пізнавальна активність і самостійність нерозривно пов'язані: активність – самостійність, недостатня активність позбавляє студентів самостійності (Б. Коротяєв).

У цьому контексті пояснюється визнання того, що суб'єктивність виступає як схильність до відтворення себе у відповідних, а часом і «несприятливих» умовах. Тому, навчально-професійну діяльність має сенс осмислювати на основі категорії суб'єкта діяльності як «синтез якостей особистості» в її відношенні до об'єкту та вимог діяльності, пов'язуючи із феноменом саморегуляції. Відтак, характер впливу освітнього середовища визначають не лише спрямованість дій та позитивні або негативні установки, але й активність суб'єкта, його самостійність та ініціативність.

Отже, формування позитивного ставлення до навчально-професійної діяльності, як фактору успіху, стимулюють майбутніх бакалаврів природничих наук підвищувати рівень власної компетентності з біології.

На основі аналітичної роботи, встановлено певні взаємозалежності розвитку стимулів позитивно-активного ставлення майбутніх бакалаврів природничих наук до формування компетентності з біології:

1. Залежність інтересу від рівня і якості знань, розуміння студентом змісту і значення вивчаваного; від *способів* навчально-пізнавальної діяльності.
2. Залежність інтересу студентів від особистості викладача, який організовує простір для вияву інтелекту. Характерна особливість інтересу – зв'язок із

емоційною сферою людини, адже почуття – це основа інтересу. За таких умов, спочатку особистість педагога, потім його предмет – непохитна залежність, яка визначила долю багатьох людей. У цьому випадку спрацьовує психологічний механізм наслідування.

3. Пізнавальний інтерес як вищий етап його розвитку. Такий інтерес пов'язаний із намаганнями студентів самостійно вирішити проблемні питання. При цьому, в центрі уваги – проблема, а не вже готові знання.

Отже, системна і комплексна реалізація механізму стимулювання позитивно-активного ставлення студентів до формування компетентності з біології в процесі навчально-пізнавальної діяльності набуває домінуючого значення щодо їхньої особистісно-професійної здатності до вирішення новопосталих завдань Нової української школи.

У контексті пріоритетів формувального експерименту, проведення семінарських і практичних занять, лабораторних робіт, польових експедицій, практик та інших дослідницьких дійств відкриває перспективу підвищення інтересу та мотивації майбутніх бакалаврів природничих наук до збагачення власної компетентності з біології за рахунок динаміки, візуалізації, відкритості, зрозумілості та доступності засобів у самостійній та груповій роботі.

З метою формування професійних компетентностей, зокрема з біології майбутніх фахівців необхідним є створення умов, наближених до виробничих. Цього можна досягти шляхом трансформування предмета навчально-пізнавальної діяльності у знаково-контекстну площину майбутньої професійної діяльності майбутніх бакалаврів природничих наук. При цьому, зміну різновидів навчально-пізнавальної діяльності необхідно супроводжувати відповідною зміною потреб, мотивів, дій, форм, методів, засобів, предметів і результатів. Саме у цьому контексті інтерактив визначається як практичне навчання, наближене до реальних виробничих умов.

Використання контекстних завдань в освітньому процесі дозволяє студентам бачити застосування біологічних знань у реальних виробничих і життєвих ситуаціях. Привертає увагу, ще й така конструктивна, на наш погляд, ідея щодо практико-зорієнтованої діяльності майбутніх бакалаврів природничих наук, що передбачає новий рівень підготовленості студента-практиканта, який наближає його до виконання функцій фахівця.

Це робить предмет цікавішим та практично значущим для студентів, що сприяє формуванню позитивного ставлення та бажання розвивати компетентність у біології. До того ж, використання навчального матеріалу, пов'язаного з актуальними науковими дослідженнями та сучасними досягненнями в біології, стимулює позитивне ставлення студентів до навчання. Студенти більш зацікавлені в освоєнні предмету, коли бачать, як їхні знання можуть вплинути на розвиток суспільства та допомогти вирішити сучасні проблеми. Важливо визнавати успіхи студентів у вивченні біології та підтримувати їхні зусилля. Заохочення за досягнення та підтримка у разі труднощів допомагають підтримувати позитивну мотивацію та активне ставлення до навчання біології.

Узагальнюючи, стимулювання позитивно-активного ставлення майбутніх бакалаврів природничих наук до формування компетентності з біології в освітньому процесі є ключовим чинником успіху. Практичні дослідження, використання

практичних прикладів, зв'язок із сучасними досягненнями, інтерактивні методи навчання та підтримка студентів є ефективними стратегіями для досягнення цієї мети.

Перспективи подальших досліджень лежать у площині вивчення ефективності різних методів стимулювання; у дослідженні впливу мотивації на навчальні результати; визначення впливу рольових моделей на ставлення студентів; розробці та оцінці нових навчальних програм; впровадженні інноваційних підходів у процес формування компетентності з біології майбутніх бакалаврів природничих наук.

Узагальнюючи, перспективи подальших досліджень щодо стимулювання позитивно-активного ставлення студентів до формування компетентності з біології в освітньому процесі включають порівняльні дослідження методів, вивчення впливу мотивації, рольових моделей та нових навчальних програм, а також експерименти з впровадженням інноваційних підходів. Ці дослідження можуть сприяти подальшому вдосконаленню освітнього процесу та розвитку компетентних майбутніх бакалаврів природничих наук у біології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бальоха А. С. Природознавча компетентність майбутнього вчителя початкової школи як психолого-педагогічна проблема сучасної освіти. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Серія: Педагогіка.* 2014. Т. 246. Вип. 234. С. 55–59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2014_246_234_12
2. Біляєва Н. В. Розвиток позитивного ставлення до навчання в учнів початкових класів: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2010. 20 с.
3. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої школи: метод. посіб. для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 316 с.
4. Гнезділова К. М. Формування особистісних якостей майбутнього фахівця. *Вища школа України в умовах глобалізації та інтеграції: збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (27–28 березня).* Черкаси: Вид-во ЧНУ, 2008. С. 150–152.
5. Енциклопедія освіти / [Акад. пед. наук України; відповід. ред. В. Г. Кремень]. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
6. Єнгаличева І. В. Стимулювання майбутніх учителів початкових класів до педагогічної діяльності в умовах навчання у ВНЗ. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, Соціальна робота».* 2013. Вип. 27. С. 50–52.
7. Ніколаєв О. Формування предметної компетентності майбутнього вчителя природничих наук. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-методичної і технологічної освіти.* 2013. Вип. 4(2). С. 170–174.
8. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир сучасної освіти. *Рідна школа.* 2005. № 1. С. 65–69.
9. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти № 24 від 18.01.2020. *Відомості Верховної Ради України (ВВР).*
10. Равен Дж. Компетентність у сучасному суспільстві: виявлення, розвиток і реалізація. Л.: Когіто-Центр, 2002. 396 с.
11. Цимбал О. І. Психолого-педагогічні умови формування суб'єктної позиції студента в процесі вивчення дисциплін педагогічного циклу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Черкаси, 2011. 20 с.

REFERENCES

1. Balokha, A. S. (2014). Pryrodoznavcha kompetentnist maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly yak psykhologo-pedahohichna problema suchasnoї osvity. *Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu "Kyievo-Mohylianska akademiia"]*. Serii: Pedahohika, vol. 246, 234, 55–59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2014_246_234_12
2. Biliaieva, N. V. (2010). Rozvytok pozytyvnoho stavlennia do navchannia v uchniv pochatkovykh klasiv. *Extended abstract of candidate's thesis.* Kyiv.

3. Vitvytska, S. (2003). *Osnovy pedahohiky vyshchoi shkoly*. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury.
4. Hnezdilova, K. M. (2008). Formuvannia osobystisnykh yakosti maibutnoho fakhivtsia. *Vyshcha shkola Ukrainy v umovakh hlobalizatsii ta intehratsii: proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference*. Cherkasy: Vyd-vo ChNU, 150–152.
5. Kremen, V. H. (Red). (2008). *Entsyklopediia osvity*. Kyiv: Yurinkom Inter. 1040 s.
6. Yenhalycheva, I. V. (2013). Stymuliuvannia maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do pedahohichnoi diialnosti v umovakh navchannia u VNZ. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia "Pedahohika, Sotsialna robota"*, issue 27, 50–52.
7. Nikolaiev O. (2013). Formuvannia predmetnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia pryrodnychykh nauk. *Naukovi zapysky. Seriiia: Problemy metodyky fizyko-metodychnoi i tekhnolohichnoi osvity*, issue 4(2), 170–174.
8. Pometun O. (2005). Kompetentnisnyi pidkhid – naivazhlyvishi orientyr suchasnoi osvity. *Ridna shkola*, 1, 65–69.
9. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo vdoskonalennia osvitnoi diialnosti u sferi vyshchoi osvity № 24 vid 18.01.2020. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*.
10. Raven, Dzh. (2002). Kompetentnist u suchasnomu suspilstvi: vyjavlennia, rozvytok i realizatsiia. L.: Kohyto-Tsent.
11. Tsymbal, O. I. (2011). Psykholoho-pedahohichni umovy formuvannia subiektnoi pozytsii studenta v protsesi vyvchennia dystsyplin pedahohichnoho tsyклу. *Extended abstract of candidate's thesis*. Cherkasy.